

‘Wat die cadans van het bestaan betekent, terugkijkend, hoe ingrijpende gebeurtenissen te duiden, daarover gaat deze indringende roman. Mooi in zijn eenvoud. ****’ *De Telegraaf*

‘Die magie wordt aan de lezer doorgegeven. Melancholisch en hoopvol tegelijk. *****’ *GPD-kranten*

‘Veel “notitieboekje bij de hand”-observaties in een mooie, moeilijk te overtreffen, zintuiglijke taal van weemoed en verlangen. ****’ *De Limburger*

‘Prachtige roman over ouder worden en de dingen die voorbijgaan. Je let even niet op en alles is anders.’ *LINDA*.

‘Ontroerend goed [...] Het onbereikbare ideaal, Thomas Verbogt heeft er zijn vingertoppen aan geschroeid. Hij was er nog nooit zo dichtbij als in deze wonderschone roman.’ Theo Hakkert op Verstwee.nl

‘Een belangrijke aanwinst voor de Nederlandse literatuur.’ *NBD*

‘Natuurlijk schreef Verbogt al een prachtoeuvre bij elkaar, maar deze nieuwe roman vormt misschien wel de kroon op zijn werk.’ Erik Hoekstra, Boekhandel Broekhuis

‘Wat een prachtig boek is dat. Blies mij compleet van mijn sokken!’ Gerda Aukes, Boekhandel Den Boer, Baarn

‘Lees de nieuwe Thomas Verbogt. Beter kan ik het niet zeggen.’ Boekhandel Douwes

‘Dit is met stip het mooiste boek van Verbogt dat ik las.’ Hein van Kemenade, Boekhandel Van Kemenade en Hollaers

Van dezelfde auteur zijn onder meer verschenen:

De zomerval
My generation
Onze dagen | Het ongeluk
Zo gaan die dingen
Eindelijk de zee
Echt iets voor jou
Verdwenen tijd
Herfst in het oosten
Perfecte stilte
Kleur van geluk
Wat is precies de bedoeling?
Het eerste licht boven de stad
Waaitaal
Hoe alles moest beginnen
Olifant van zeep
Als je de stilte ziet

Thomas Verbogt

Als de winter voorbij is

Nieuw Amsterdam

Voor J

Eerste druk augustus 2015

Tweede druk september 2015

Derde druk oktober 2015

Vierde druk januari 2016

Vijfde druk maart 2016 (dwarsligger®)

Zesde druk maart 2016

Zevende druk april 2016

Achtste druk oktober 2016

Negende druk maart 2017

Tiende druk september 2017

Elfde druk oktober 2017

Twaalfde druk januari 2018

Dertiende druk februari 2019

Veertiende druk februari 2020

© Thomas Verbogt 2015

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Nico Richter

Foto omslag © Pim Kops

Foto auteur © Quintalle Nix

NUR 301

ISBN 978 90 468 2710 9

www.nieuwamsterdam.nl/thomasverbogt

I bless the light

I bless the light that shines on you, believe me

– Ray Davies, 'Days'

*Nader de zon en wees dan van de zwaartekracht
een bondgenoot en niet langer een bange vijand.*

Schrik niet van wat je overkomt.

En vertrouw je stoutste dromen.

– Frans Kusters, 'Nieuwe Icarus', uit: *Na het wonder*

Inhoud

Die andere lach	9
Uit het niets	13
Ze zijn allemaal alleen	17
Brandende ogen	21
Ander leven	27
De lengte van een droom	35
Geen versnelling	37
Van een afstandje	41
Ze lachten	45
Overweldigend vrolijk	57
Het trage, gelukkige ritme	61
Vroege winterwind	67
Niets gaat voorbij	73
Het rode sprookjesboek	75
Hoe te leven	79

Dit is echt het beste	83
Door iets los te laten	87
So what?	91
Falende omgangsvormen	99
Niet plechtig praten	103
Dat broze, briljante bolwerk	109
Kleine ijsbeer	117
Alles ademt kou uit	123
Door mijn spijt	125
Indian Summer	131
Een klem	141
Mount Everest	153
Zo begint je leven	159
Zoiets gebeurt	165
Mooie woorden	167
Afgebakend	171
Verdubbeld	175
Herfst in New England	181
Geen zeggenschap	191
Zoekende lach	193
Lichte tocht	197
Het kon toch	201
Noem het tederheid	207
Kerstmis in Amsterdam	211

Die andere lach

‘Het leek wel alsof je schrok,’ zegt Aimee.

‘Schrok?’

De etage waar ik ruim vijftien jaar heb gewoond, is bijna leeg. De meeste spullen zijn al naar het huis van Aimee gebracht, nog veel te veel, maar ‘die zoek ik daar wel uit’, een voornemen dat ze niet omhelsde.

‘Wat we hier kunnen doen, hoeven we daar niet meer.’

Ze houdt van het elimineren van ballast. En het meeste dat we bewaren in onze huizen, in de kasten, op zolder, in de kelder, is ballast. Misschien een poging inzicht te krijgen in onze identiteit of de betekenis van ons leven, misschien willen we denken: we zijn tenminste wat we bewaard hebben. Van veel hebben we ooit gedacht: leuk voor later. Het is veel sneller later dan we konden vermoeden en dan moet er dus veel leuk zijn, maar de dingen van

toen zijn dat meestal niet, omdat ze niet eens de ruimte krijgen dat te worden.

Aimee kan enorm vragend een stapeltje brieven omhooghouden, bijgehouden door bijvoorbeeld een rood touwtje – omdat ik ooit een rood touwtje passend vond voor die brieven, afkomstig van een geliefde die me schandalig had laten zitten, een gang van zaken die vloekte met de toon van haar brieven. En natuurlijk was ik het zelf die ervoor had gezorgd dat ze me schandalig liet zitten. Ik heb al vroeg geleerd over dit soort kwesties alsjeblieft niet te klagen.

‘Wanneer lees je die?’ Aimee stelt vragen zo dat ik de tijd neem om serieus over een antwoord na te denken.

‘Misschien wel nooit meer. Ik ben er zelfs bang voor,’ zeg ik. En ik denk erbij dat ik bang ben voor alles wat te dichtbij komt. Misschien is het geen angst, misschien wil ik het niet, maar veel van wat je niet wilt, heeft ook met angst te maken.

Aimee pakt een nieuwe vuilniszak. Paar dagen geleden stonden er dertig op de stoep, dertig loodgrijze, lompe, vormloze omhulsels van een vergeetbaar verleden.

Op de schouw staan nog wat foto's die ik niet in een doos heb gelegd. Die steek ik straks in mijn binnenzak. Foto's van mijn ouders, foto van Becky. Geboortekaartje met mijn naam erop. Die stonden daar altijd. In de namiddag ging ik er vaak bij zitten. Dat zal niet ophouden. In de namiddag daal ik vaak af in mezelf.

Aimee staat op het balkon. Het is een warme, zonnige dag in mei. Het is druk in het park aan de overkant van de smalle straat, er klinkt muziek, kinderen zingen hard, alsof hun stemmen tot hoog in de hemel hoorbaar moeten zijn. Ik heb hier altijd genoten van de dagen vol licht, vooral wanneer het lente werd en de bomen vol jong groen kwamen.

Behalve de vage weemoed die ik voel, is er nog iets, onrust, iets wat mijn aandacht trekt maar niet krijgt. Dan kijk ik naar de schouw, ik moet ernaar kijken, naar de foto's die daar staan, uit het begin van mijn leven, en nu weet ik ook weer waarvan Aimee dacht dat ik schrok, en ik schrok waarschijnlijk ook, ik zei: 'Waarschijnlijk is dit mijn laatste verhuizing.'

Wanneer zei ik voor het laatst dat iets voor het laatst was? En dan heb ik het uiteraard over grote momenten. Ja, drie keer nam ik afscheid van mensen die me lief waren, ze waren ziek en gingen dood, telkens wist ik dat het afscheid echt de laatste keer was dat we elkaar zagen. Ons leven werd er zo klein en kort door, zo belachelijk kwetsbaar en ook onzinnig. Nooit maakte ik een stilte mee als na die momenten van afscheid. Ik liep naar huis, de stad was een landschap dat ik nog nooit gezien had, leeg geraakt door de intensiteit van het afscheid, door de nietigheid van onze levens, vol stilte, vol uitzichten die alleen maar uit stilte bestonden.

Waarvan neem ik afscheid nu ik zeg dat ik voor het laatst verhuis? Waarvan schrik ik, want dat doe ik: ik schrik.

Ik loop naar de schouw. Naar het geboortekaartje. Naar de foto's. Mijn ouders die naar elkaar toe gebogen zitten in onze woonkamer van vroeger. Aan wat er op de tafel voor hen staat, is te zien dat er iets feestelijks aan de hand is. Mijn ouders delen een gedachte die ze doet lachen.

Becky heeft op de foto haar gitaar gepakt. Ik was ook ergens in die ruimte, ik weet het zeker. Er werden in die dagen niet zo vaak foto's gemaakt als nu. Bij de herinneringen die foto's veroorzaken, hoort ook degene die het toestel bediende, wat zelden een terloopse handeling was. Hier overviel die Becky. Ze kijkt betrapt, terwijl ze alleen maar haar gitaar pakt. Ze lacht verlegen. Daar keek ik graag naar, naar die verlegenheid in haar lach. Soms dacht ik dan: zo lééfje, zo wil ik ook leven.

Bij mijn ouders stond altijd een andere foto van haar, ook met gitaar, maar daarop lacht ze omdat ze die lach wil laten zien. Ik zie liever die andere lach.

Uit het niets

Becky praat zacht. Ik kan haar niet aankijken. Haar bagage, een reistas en de gitaarkoffer, staat naast de deur naar het trappenhuis. Nog even en ze is verdwenen. Ze zegt dat ze terugkomt, maar niet weet wanneer.

Becky heet Rebecca, maar vanaf het moment dat ze bij ons kwam wonen, was het Becky. Geen idee wie haar voor het eerst zo noemde. Ik was nog niet geboren, mijn ouders waren nog niet getrouwd maar woonden wel al in dit huis, op de bovenste verdieping. Becky was vijf.

‘Ze kwam uit het niets,’ zei mijn moeder vaak. ‘Ze kwam op een zonnige dag ons leven binnen zweven.’

Uit het niets was de oorlog. Dat vertelde mijn vader. Ergens in Duitsland gevonden, in de buurt van een spoorlijn, in de zomer van 1944, een kind van twee.

‘Haar ouders zijn vermoord. In Mauthausen,’ zei mijn vader.

Die naam kende ik. Soms bladerde ik door de boeken over de oorlog. Het waren er een stuk of tien. Ze stonden op de bovenste plank. Ik keek naar de foto’s waarnaar ik niet wilde kijken. Als ik het deed, was het net alsof er iets schuurde in mijn ademhaling. Juist doordat ik ze niet wilde zien, oefenden ze een barre aantrekkingskracht op me uit. Ook veroorzaakten ze een schuldgevoel waarover ik niet kon praten. En ik voelde schaamte. Het was nog maar kort geleden allemaal. Mijn moeder zong vaak terwijl ze in huis bezig was, en als ze zong, bleef ik uit de buurt van die foto’s. Het moest stil zijn.

‘Ze heeft een paar jaar in een klein Duits dorp gewoond,’ zei mijn vader. ‘Bij goede Duitsers. Die waren er ook.’

Dat zei mijn vader altijd als hij het over goede Duitsers had: ‘Die waren er ook.’

‘Die hebben haar na de oorlog terug naar Nederland gebracht. Ze wisten dat ze daarvandaan kwam, maar niet dat ze niemand meer had. Zo was het: ze had niemand.’

Mijn moeder kwam de kamer binnen: ‘En toen had ze ons.’ Ze zong die woorden bijna. Mijn vader lachte, mijn moeder omhelsde hem en zei weer: ‘En toen had ze ons.’

Mijn vader kan ineens wegzakken in gedachten en als dat lang duurt, kan hij dagen zo melancholiek zijn dat hij nauwelijks praat, bijna niet reageert op wat er om hem

heen gebeurt. Als mijn moeder ziet dat het bijna zover is, probeert ze in te grijpen door hem vrolijk vast te pakken of een grappig verhaal te vertellen – mijn moeder kan van alles wat ze ziet, ook van de kleinste dingen, een verhaal maken waar iedereen om moet lachen, ook omdat ze perfect gezichtsuitdrukkingen kan imiteren. Meestal helpt dat, haar vrolijkheid werkt aanstekelijk.

Becky was al tien toen ik geboren werd. Ik was het eerste kind van mijn ouders. Ik wist niet anders dan dat Becky bij ons hoorde, in ons gezin. Ze schreef haar naam toen al zo. Later zei ze dat ze dat interessanter vond. Haar naam zag er Engels uit. Van Engelse liedjes die ze op de radio hoorde en die ze mooi vond, schreef ze de teksten in een schrift.

Toen mijn zusje kwam konden mijn ouders ook de etage onder de hunne huren. Het waren ruime etages. Het huis lag aan een brede, drukke straat in Nijmegen. Aan de achterkant keken we uit op stadstuinen die perfect onderhouden werden, zoals bijna alles in de jaren vijftig, alsof strikte orde een streep kon zetten onder een verleden dat nog steeds maar niet ophield.

Ze zijn allemaal alleen

Becky is mijn oudere zus tegen wie ik opkijk. Als ik met haar over straat loop, voel ik me sterk, zeker als ze haar arm om me heen slaat. Het is alsof mijn leven voller en belangrijker wordt.

Ik ken niemand die ik zo mooi vind als Becky, van de mensen in mijn omgeving dan, want natuurlijk zie ik in de geïllustreerde tijdschriften die door het huis slingeren vrouwen naar wie ik lang kan kijken, vooral in de *Paris Match*, maar die kan ik niet aanraken, die leven niet in mijn buurt. Becky wel, en hoe.

De mooiste avonden zijn die wanneer we met elkaar aan tafel zitten: mijn ouders, mijn jongere zusje en ik en Becky die gitaar speelt en zingt, Engelse en meer nog Amerikaanse volksliedjes die ze allemaal uit haar hoofd kent. Ik ben een jaar of acht. Becky is achttien en woont

min of meer zelfstandig op de benedenetage. Ze werkt in de Nijmeegse Muziekhandel in de Burchtstraat. Soms neemt ze me daar 's avonds mee naartoe. En dan laat ze de nieuwe muziek horen, niet de gangbare amusementsmuziek die iedereen de hele dag loopt te fluiten of te neuriën, maar muziek van mensen als Johnny Cash, Pete Seeger en Joan Baez. Ik versta er weinig van natuurlijk, maar door de manier waarop Becky erover vertelt, begrijp ik er toch veel van.

In die tijd komt ze op een namiddag mijn kamer binnen als ik zit te schrijven. Ik verzin korte, erg korte verhaaltjes waarvan ik me later niets herinner. Ik weet nog wel dat Becky er twee of drie leest en zegt: 'Ze zijn allemaal alleen.'

Ze kijkt me aan.

'De mensen over wie je schrijft. Ik ben weleens eerder hier gaan zitten. Dat vind je toch niet erg? Ik ben benieuwd wat er in je koppie zit.'

Ik schud mijn hoofd. Ik vind niets erg van wat Becky doet.

'Ze zijn allemaal alleen, maar niet zielig of zo.'

Nee, zieligheid haat ik. Dat vind ik iets voor dikke meisjes.

'Ze willen alleen zijn,' zegt Becky. 'Ja toch?'

'Ja,' zeg ik. 'Dat is het belangrijkste wat ze willen. Niet iedereen vindt dat goed.' Dat is me al opgevallen in de

kleine wereld waarin ik leef: dat veel mensen precies weten hoe andere mensen zich moeten gedragen.

‘Als je dat wilt, alleen zijn, is dat belangrijker dan bij iemand horen.’

Ik neem me voor straks op te schrijven wat ze zegt. Als ik iets opschrijf, begrijp ik het beter. Dan is het ook écht, want het staat daar. Door die verhaaltjes te schrijven begrijp ik mezelf ook beter.

In mijn klas zitten jongens bij wie ik soms thuis kom, nooit lang, altijd maar even na school, en die vragen de hele tijd van alles, aan hun ouders of aan hun oudere broers en zussen. Ik snap wel waarom ze die vragen stellen, want van de antwoorden word je ouder, maar ik houd die vragen liever bij me, ik denk eraan als ik mijn korte verhaaltjes zit te verzinnen. Niemand anders dan Becky mag ze lezen. Ik weet ook wel dat ze niets voorstellen. Later misschien wel, maar later is ver weg. Ik kan er niet eens mee bezig zijn. Voor Becky is het al later. Dat is aan haar te zien. En ook te horen als ze met mijn ouders praat.

